

David Machek: Věci a prázdnota – filosofická interpretace vybraných partií Zhuangzi
(posudek vedoucí diplomové práce)

Obsahem této práce je interpretace vybraných pasáží z první a druhé kapitoly knihy *Zhuangzi* s cílem pokusit se o přesnější charakteristiku povahy tohoto filosofického díla směřující k tomu „předvést *Zhuangzi* jako významnou inspiraci pro západní myšlení, a to zejména pokud jde o pojetí věčnosti“ (s. 12). Autor při tom zaujímá kritické stanovisko k hodnocení Zhuangziovy filosofie převládajícím v západní sinologické literatuře a snaží se důsledně vykládat text z něho samého.

Bylo rozumné v zájmu prohloubení a dosažení maximální intenzity výkladu omezit se na 4 pasáže (vždy konec a začátek I. a II. kapitoly). Výběr byl zvolen vhodně a v práci nechybí ani příležitostné odkazy na ostatní text Zhuangziova spisu, z nichž je zřejmé, že autor promýšlí provázanost myšlení celého textu. Také ostatní odůvodnění, které autor podává k volbě částí pro vlastní rozbor jsou pádná a přesvědčivá.

Rozvržení práce je vyvážené, volba dílčích témat i jejich uspořádání plně odpovídají cíli práce a svědčí o důkladné znalosti tématu. Autor pracuje se standardní kritickou edicí textu *Zhuangzi* a částečně si pomáhá „čítankami“ Christoha Harbsmeiera, což je zcela na místě. O tom, že autor je důkladně obeznámen s zhuangziovskými studiemi, včetně studií z poslední doby, svědčí také seznam použité literatury. Oceňuji nejen fakt, že autor se seznámil s bohatou sekundární literaturou, ale také ji uváženě kriticky posuzuje a na tomto základě hledá cestu pro vlastní pohled. Zvolená metoda – kombinace filologického rozboru textu a vlastní filosofické interpretace inspirované především východisky fenomenologickými (Ricoeur, Heidegger) je v sinologické literatuře originální a za určitých okolností asi nejlepší možný způsob, jak se „ze západu“ přiblížit čínskému filosofickému myšlení. Umožňuje nám na jedné straně vyjít ze začarovaného kruhu textových studií v situaci, kdy je velmi těžké samo vymezení autentické podoby textu i jeho bezprostředního myšlenkového kontextu, a na straně druhé vyhnout se nebezpečí příliš snadných analogií v moderním západním myšlení, které zatemňují možnost pronikavějšího vhledu do odlišné myšlenkové tradice. Z hlediska sinologického rozbor působí koherentně a přesvědčivě (a pokud lze soudit ze zachovaných pramenů zapadá do širších souvislostí čínského myšlení té doby). Posouzení kvality filosofického rozboru ponechávám plně v rukou oponenta. Snad jediná kritická připomínka k celkovému pojetí práce: v úvodu autor oznamuje jako svůj cíl na rovině nejjobecnější „předvést *Zhuangzi* jako významnou inspiraci pro západní myšlení, a to

zejména pokud jde o pojetí věčnosti“, v závěru však postrádám dostatečně zvýrazněný tento aspekt práce.

Jako jistý nedostatek vidím dále absenci vymezení některých pojmů z čínské filosofie (zejména „taoismus“ a „konfucianství“), tím spíše, že v poslední době se řada studií věnuje přehodnocení zavedených definic a vymezení. Stačila by minimalistická definice v poznámce, včetně připomenutí problematičnosti stávajících definic, případně stručný odkaz na literaturu, o níž se užití pojmu v této práci opírá.

Jazyk autora diplomové práce svědčí o velké péči, kterou věnuje výstižnému a preciznímu vyjádření. Oceňuji zároveň směřování k lehkosti a průzračnosti stylu a to, že ve snaze o maximální přesnost výrazu autor nezabředává do zbytečně komplikovaných a odbornou terminologií přetížených formulací.

Překlady jsou místy kostrbaté a obsahují řadu vsuvek, které výpověď konkretizují (jsou řádně značeny v závorkách), což je nevyhnutelné z hlediska rozboru a v daném pojetí práce zcela na místě. V některých případech by však bylo možné zachovat původní znění včetně jeho expresivity a jisté nejednoznačnosti původní výpovědi. Viz na s. 62:

野馬也，塵埃也，生物之以息相吹也。 [*Vidi*] *divoké koně, [jakoby byly] prachem, živé bytosti, které do sebe vzájemně foukají svým dechem.*

Jiné možnosti překladu:

Divoké koně? Prach? Živé bytosti do sebe dují svým dechem.

Divoké koně – prach! To živé bytosti do sebe dechem dují.

Tyto možnosti překladu otevírají ještě další možnosti interpretace tohoto úseku textu, který autor diplomové práce po právu označuje za jedno z nejproblematictějších míst v knize *Zhuangzi*.

Nedostatkem je, že autor neužívá v čínských ukázkách interpunkci. Text je pak nepřehledný, ale především zastírá se tím první gramatická analýza textu a tím i to, jakým způsobem autor textu rozumí v prvoplánové rovině (~~ka číně pro čtenáře obtížnou orientaci v čínském textu~~).

Konkrétní otázky k obhajobě:

1) Jak vymezujete pojmy „taoista“, „taoistický“? A kam ve svém vymezení stavíte ƒ Zhuangzia, tradičního představitele „taoismu“? Pokud si tyto otázky záměrně nekladete, prosím o vysvětlení.

2) Je ve starověké čínské filosofii vůbec možná představa jakéhosi nadosobního a stálého „já“, a nebo se vždy „jáství“, jak je vymezeno v této práci, vztahuje ke konkrétnímu já? Rozhodně sám v práci zavedený pojem jáství i některé formulace k nadosobnímu pojetí svádějí¹. V sinologické literatuře však převládá názor, že obecné pojmy nejsou v čínském myšlení příliš rozpracované. (Při odpovědi prosím také komentář k překladu následujících ukázek ze str. 39, 46):

非彼無我。非我無所取。 *Kdyby nebylo „těch druhých“, nebylo by žádného „já“.* *Kdyby nebylo žádného „já“, nebylo by se čeho zachytit /co brát / z čeho vybírat/ z čeho vycházet.*

無物而不同，則死生變化，無往而非我。 *“Když není věci, se kterou bych nebyl totožný, pak pokud jde o proměny života a smrti, není, kam bych šel, a popíral přitom své já.”*

3) Prosím o vysvětlení následujícího překladu, zejména významu spojení „qi xin“ (tj. „v mých záměrech“?) a jeho zapojení do konstrukce se suo (s. 49):

命非所制，故無所用其心也。 *“Úděl není to, co mohu ovládat, a proto v mých záměrech není žádného užitku.”*

4) Výrok „Bud' procházím transformací a nevím o sobě, nebo o sobě vím a transformací neprocházím“ (s. 118) mě trochu mate. Není to u Zhuangzia tak, že vše stále prochází transformací? Možná mi uniká souvislost.

Celkově práce představuje úctyhodný výkon a hodnotím ji jako výbornou.

Ve Vranově nad Dyjí a Praze, 14. a 17. 9. 2008

Olga Lomová